

När arbetsmiljöproblem blir samhällsproblem

SVERIGES LÄKARFÖRBUND 2022

**Sveriges
läkarförbund**

Den medicinska professionens organisation

För alla läkare under hela karriären

Sveriges läkarförbund är läkarnas professions- och fackförbund med över 56 000 medlemmar. Läkarförbundet har till uppgift att tillvarata medlemmarnas yrkesmässiga, sociala och ekonomiska intressen och verka för en god och värdig anda inom läkarkåren. Förbundets uppgift är också att främja medlemmarnas utbildningsmässiga och vetenskapliga intressen samt arbeta för en ändamålsenlig utveckling av hälso- och sjukvården.

En god arbetsmiljö

En god arbetsmiljö för läkare och övrig vårdpersonal är en förutsättning för patientsäkerhet och en hållbar hälso- och sjukvård. Brister i arbetsmiljö för vårdens medarbetare är därför en allvarlig varningssignal.

När läkare uppger att de dagligen tvingas skicka hem patienter, att de plågas av etisk stress och inte får den återhämtning de behöver, så är det inte bara ett arbetsmiljöproblem, utan också en fråga om patientsäkerhet.

När läkare inte hinner med patientarbetet inom sin ordinarie arbetstid, går ned i arbetstid för att man inte orkar arbeta heltid eller till och med helt lämnar yrket, så är det inte bara ett arbetsmiljöproblem, utan ett samhällsproblem.

Med ansvar för människors liv och hälsa är det en självklarhet att göra sitt yttersta som läkare. Men det finns alltid en gräns.

Resultaten från Läkarförbundets Arbetsmiljöenkät 2022 visar bland annat att:

- **1 av 5 funderar på att lämna läkaryrket helt**
- **1 av 5 arbetar deltid på grund av arbetsbelastningen**
- **2 av 5 hinner inte ta rast under arbetsdagen**
- **1 av 5 hinner inte med det direkta patientarbetet inom den normala arbetstiden**

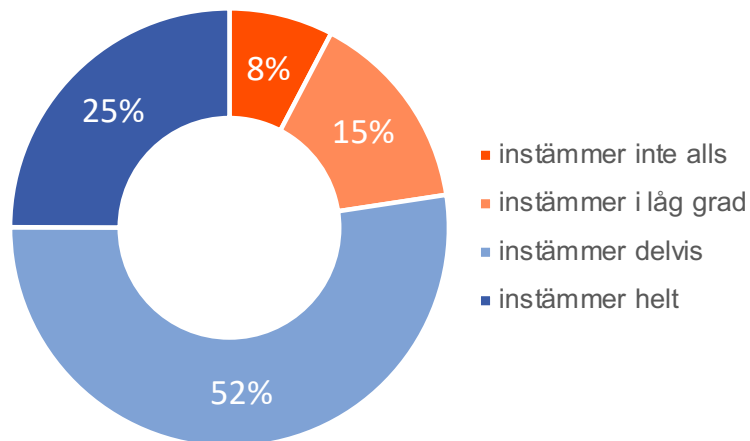
Kort om arbetsmiljöenkäten

Läkarförbundets arbetsmiljöenkät skickades ut våren 2022 till samtliga medlemmar yrkesverksamma i hälso- och sjukvården, det vill säga 37 521 personer. 15 901 personer svarade vilket ger en svarsfrekvens på 42 procent.

Patienter och kollegor lyfter arbetsmiljön

En fjärdedel av läkarna instämmer helt i påståendet att de har en god arbetsmiljö. Lika många anser att de inte har det. Resten, drygt hälften, instämmer delvis i påståendet att de har en god arbetsmiljö.

Diagram 1: "Jag har en god arbetsmiljö"

Mest nöjda är läkarna som varken jobbar i primärvården eller på sjukhus. Bland dem instämmer nästan hälften helt i påståendet att de har en god arbetsmiljö. Detta kan jämföras med ungefär 1 av 4 bland sjukhusläkarna, och 1 av 5 bland primärvårdsläkarna. Bland män instämmer 1 av 3 helt i påståendet, medan bland kvinnorna är det 1 av 4.

I fritextsvaren lyfter man kontakterna med patienterna, kollegor och känslan av att göra skillnad för människor, som positiva delar med jobbet.

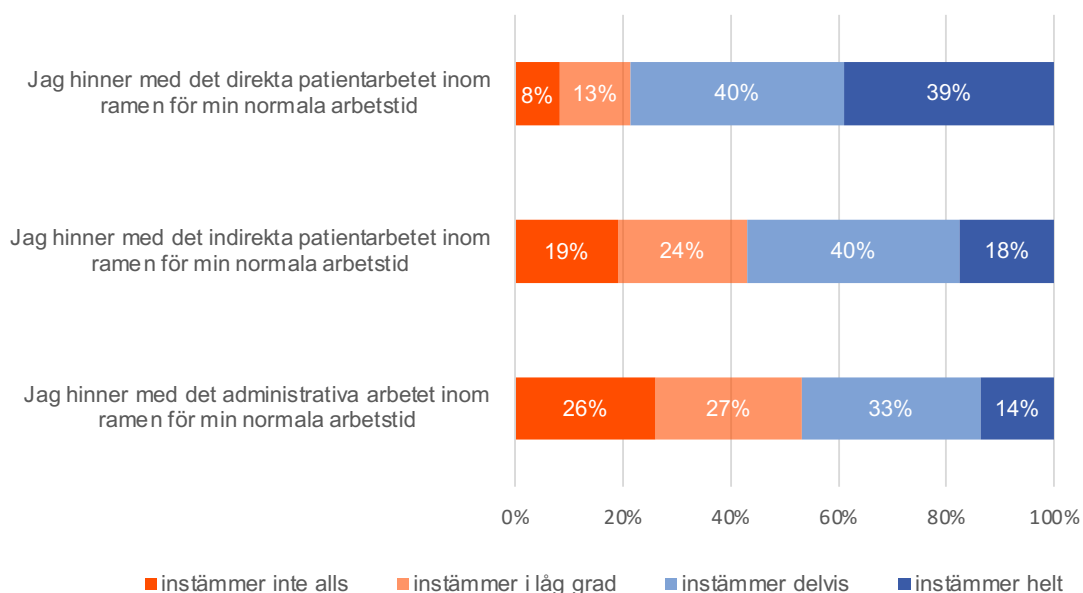
"Jag trivs otroligt bra, med fantastiska kollegor, världens bästa chef men alldeles för stor arbetsbörda"

Arbetstiden räcker inte till

1 av 5 instämmer inte alls, eller i låg grad i påståendet att de hinner med det direkta patientarbetet inom sin normala arbetstid. Dubbelt så många, 2 av 5 uppger att de inte hinner med det indirekta patientarbetet, vilket kan handla om att förlänga recept eller boka in ett återbesök.

Bara 1 av 7 instämmer helt i påståendet att de hinner med det administrativa arbetet inom normal arbetstid. Bland primärvårdsläkarna är det bara 1 av 10.

Diagram 2: "Jag hinner med ..."

Bristen på tid leder inte bara till långa dagar, utan också svårigheter att få den återhämtning man behöver under sin arbetsdag. 2 av 5 läkare upplever att de inte har möjlighet att ta raster och koppla av ifrån arbetet.

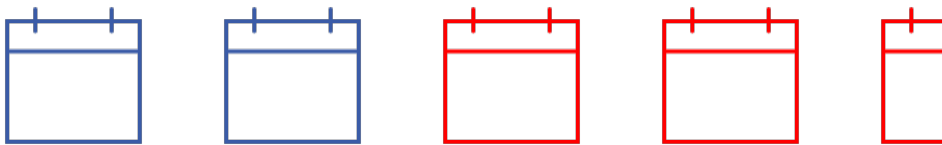

2 av 5 läkare upplever att de inte har möjlighet att ta raster och koppla av ifrån arbetet.

4 av 5 arbetar övertid - och ofta gratis

Att tiden inte räcker till innebär övertid. 4 av 5 uppger att de arbetar övertid en genomsnittlig vecka. 3 av 5 jobbar mellan 1 och 5 timmar medan 1 av 5 arbetar 6 timmar övertid eller mer.

I genomsnitt arbetar man drygt 3,5 timmars övertid varje vecka. Bara 1,5 av dessa timmar, mindre än hälften, "syns" eftersom man i genomsnitt avstår från att tidsregistrera drygt 2 timmar. Övertiden motsvarar ca 3 300 heltidstjänster varav gratisarbetet ca 1900 heltidstjänster bland Läkarförbundets yrkesverksamma medlemmar.

Läkares övertid motsvarar cirka 4,5 veckor per år, varav 2,5 veckor är gratis för arbetsgivaren.

En annan orsak till att läkare arbetar gratis, är svårigheter att få ta ut flextiden. Antingen på grund av att den är helt borttagen eller att den nollas när den kommit upp över en viss nivå.

”Schemaläggs rutinmässigt mer än 40 timmar per arbetsvecka då vi opererar längre än vår arbetstid. Arbetstid till 16.30, operationstid till 18 och förväntas vara kvar med flex som ersättning, flex som vi aldrig kan ta ut.”

Hälften upplever etisk stress

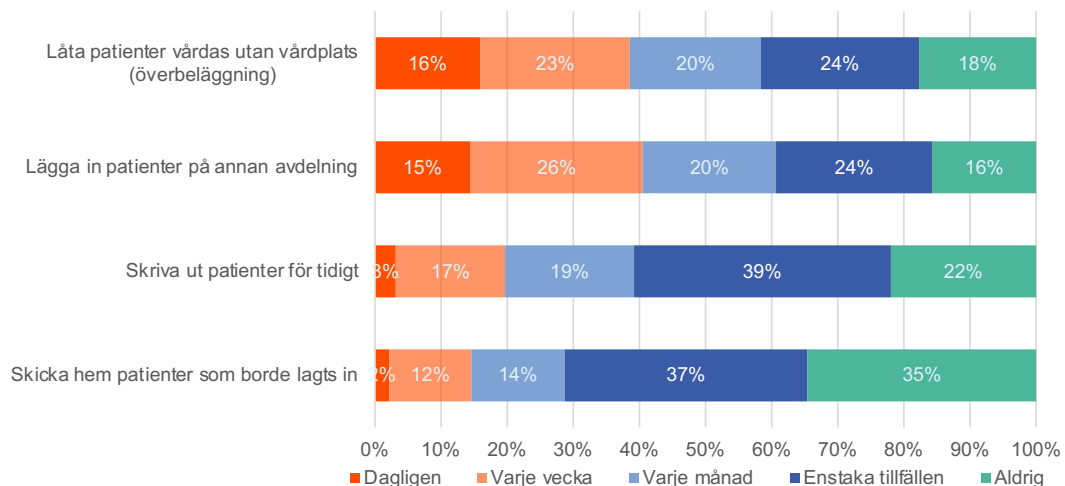
Etisk stress handlar om den inre konflikt som uppstår när läkarens professionella och etiska kompass inte stämmer överens med vad som är praktiskt genomförbart i den situation läkaren befinner sig i. Hälften av läkarna uppger att de upplever etisk stress. Flertalet uppger organisatoriska orsaker till den etiska stressen. Mest drabbade är primärvårdsläkarna och sjukhusläkarna.

Ett exempel på organisatoriskt problem som syns tydligt i vår enkät är vårdplatsbristen. Bland de cirka 7 000 sjukhusläkare som besvarat enkäten uppger flera att vårdplatsbristen är det värsta arbetsmiljöproblemet.

På grund av brist på vårdplatser tvingas 1 av 7 läkare, varje vecka, skicka hem patienter som borde lagts in. 1 av 5 tvingas, varje vecka, skriva ut patienter för tidigt. 2 av 5 tvingas varje vecka lägga in patienter på en annan avdelning än den de egentligen hör hemma på och 2 av 5 tvingas varje vecka låta patienter vårdas utan vårdplats, det vill säga utan tillräckligt med personal för att vården ska kunna ske på ett tryggt sätt.

Även andra läkare, som inte själva behöver skicka hem eller lägga in patienter på avdelning där de inte hör hemma, uppger att vårdplatsbristen påverkar deras arbetsmiljö negativt.

Diagram 3: ”Jag har på grund av vårdplatsbrist varit tvungen att ...”

”Det känns hopplöst. Ständiga överbeläggningar tär på personalen och leder till sämre vård av patienterna. Det känns som det inte finns några idéer hur man ska lösa detta.”

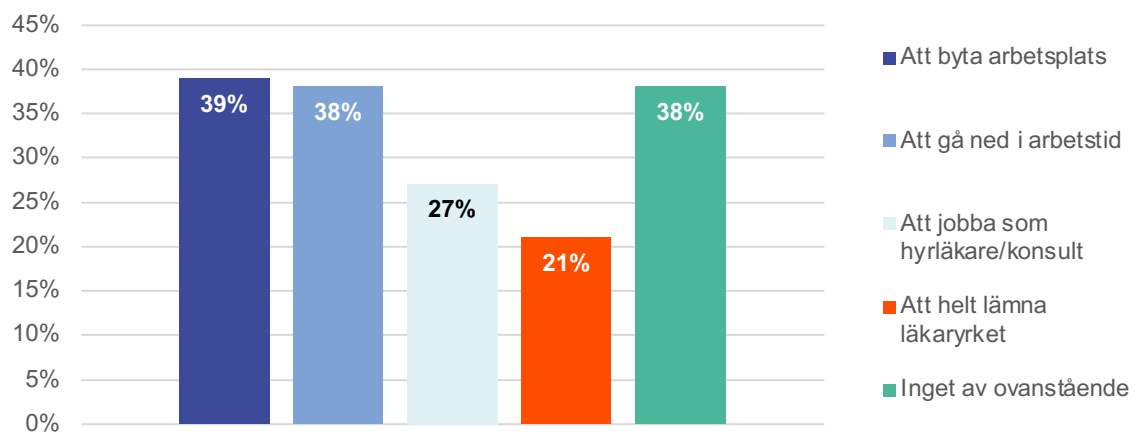
1 av 5 funderar på att lämna läkaryrket helt

En hög arbetsbelastning kan handla om att ha för lite tid för att kunna göra ett bra jobb, eller för att kunna gå hem från jobbet när arbetsdagen egentligen ska ta slut. Arbetsbelastning kan också komma av en hög mental press.

Att klara en hög mental press ingår i läkarrollen, men läkare är inte utbildade att lösa organisatoriska misslyckanden i vården, vilket ger en etisk stress som bygger på den redan höga arbetsbelastningen i form av för lite tid.

En allt för hög arbetsbelastning under lång tid ger konsekvenser. 6 av 10 uppger att de på grund av arbetsbelastningen under det senaste året har funderat på att byta arbetsplats, jobba som hyrläkare/konsult, gå ner i arbetstid eller helt lämna läkaryrket.

Diagram 4: ”Jag har på grund av arbetsbelastningen funderat på att ...”

Var femte läkare funderar på att helt lämna läkaryrket på grund av arbetsbelastningen. Bland juniora läkare är det 1 av 3 som funderar på att helt lämna yrket. Det är mer vanligt bland kvinnor än bland män.

”Allt fler kollegor säger upp sig vilket ökar arbetsbelastningen för de som jobbar kvar. Patientsäkerheten hotas.”

Ett stort hot mot kompetensförsörjningen

På sikt utgör den bristande arbetsmiljön och den höga arbetsbelastningen ett hot mot kompetensförsörjningen i vården. Redan idag arbetar 1 av 5 arbetar läkare deltid på grund av arbetsbelastningen, och 6 procent har varit sjukskrivna på grund av hög arbetsbelastning eller andra brister i arbetsmiljön under de senaste 12 månaderna.

1 av 5 arbetar läkare deltid på grund av arbetsbelastningen

Läkarförbundet vill:

- **Läkare ska ges rätt förutsättningar att utöva kärnan i sitt uppdrag.** Det måste finnas tid, även för det icke patientnära arbetet.
- **Läkare ska ha rätt till återhämtning och ett hållbart arbetsliv.** Övertid ska inte vara regel utan ett undantag. Tjänstgöring på kvällstid, liksom beredskap i hemmet måste värderas högre. Läkarna ska ha inflytande över sin arbetstid.
- **Läkare ska ersättas för all arbetad tid.** Förutsättningar måste finnas för att all arbetstid ska kunna registreras korrekt, vara synlig samt följas upp av arbetsgivaren. Flexitid måste gå att ta ut.
- **Alla arbetsgivare måste ha rutiner för att hantera hot och våld.** Rutinerna ska övas praktiskt och allvarliga händelser ska polisanmälas. Den enskilde läkaren ska aldrig själv behöva hantera hotfulla situationer.

Arbetsgivarna har ett ansvar för det systematiska arbetsmiljöarbetet och den organisatoriska och sociala arbetsmiljön (OSA). För att det ska lyckas är ett nära samarbete med Läkarförbundet och dess skyddsombud centralt, liksom utbildning av chefer och medarbetare kring dessa frågor.

Även politiker har ett ansvar för vårdens arbetsmiljö. Det är politiker som fattar beslut om hur vården ska organiseras, antalet vårdplatser och resurser i förhållande till patientunderlag. Om politiker i högre grad involverade professionen i dessa beslut tror vi att besluten skulle leda till en mer hållbar vård.

lakarforbundet.se
Växel 08-790 33 00

Medlemsrådgivningen
- när du behöver råd och stöd kring din anställning
medlemsradgivningen@slf.se
08-790 35 10

Medlemsadministrationen
- när du har frågor om ditt medlemskap
medlem@slf.se
08-790 35 70

#vitaransvar #tryggvard